

TÜRKİYE'DE DİJİTAL OKURYAZARLIK ÇALIŞMALARI: LİTERATÜRE DAYALI NİTEL BİR ARAŞTIRMA

DIGITAL LITERACY STUDIES IN TURKEY: A LITERATURE-BASED QUALITATIVE RESEARCH

Yakup ÖZKAYA

Dokuz Eylül Üniversitesi/Hukuk Fakültesi/Adalet MYO
yakup.ozkaya@windowlive.com
ORCID No: 0000-0001-8724-1306

Veysel ERAT

Bitlis Eren Üniversitesi / İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
/Kamu Yönetimi veyselerat@hotmail.com
ORCID No: 0000-0002-0735-5432

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de son yıllarda giderek artan dijital okuryazarlık literatürünü analiz etmektir. Bu çerçevede dört temel boyutta kurgulanan çalışmada öncelikle literatür taramasına dayalı olarak dijitalleşme ve dijital okuryazarlık kavramları incelenmiştir. Ardından Türkiye’nin dijital okuryazarlık düzeyi ulusal istatistikler ve uluslararası endekslerde yer alan verilere dayanılarak ortaya konulmuştur. Çalışmanın yöntem ve bulgular kısmında, YÖK Tez Merkezinde erişime açık olan 31 yüksek lisans tezi, 4 doktora tezi ile TR Dizin’de yer alan 34 makale incelenmiştir. Çalışmalar Maxqda Analytics Pro 2022 nitel veri analizi programı kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuç olarak, Türkiye’de dijital okuryazarlık literatürünün her geçen yıl biraz daha arttığı, çalışmaların ağırlıklı olarak okuryazarlık düzeyini geliştirme potansiyeli yüksek kesimler (çocuklar ve gençler) üzerinden gerçekleştirildiği görülmüştür. Çoğunlukla nicel yöntemlere başvurulmuş olsa da nitel ve karma yöntemler de kullanılmıştır. Örneklem seçimi ve örneklem büyüklüğü gibi diğer yöntemsel özelliklerde de çeşitliliğin olduğu anlaşılmıştır. Bu gelişmelere rağmen teorik tartışmalara konu olan etik, eleştiri, ideoloji gibi ileri seviye çalışmaların yapılmadığı ve sayısal olarak çalışmaların henüz az olduğu sonucuna varılmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the digital literacy literature, which has been increasing in recent years in Turkey. In this framework, the study, which is designed in four basic dimensions, firstly examines the concepts of digitalization and digital literacy based on the literature review. Then, Turkey's digital literacy level was revealed based on national statistics and data in international indices. In the method and findings part of the study, 31 master's theses and 4 doctoral theses, which are open to access at YÖK Thesis Center; 34 articles in TR Dizin were analysed. Studies were analysed using the Maxqda Analytics Pro 2022 qualitative data analysis program. As a result; It has been observed that the digital literacy literature in Turkey has increased a little more each year, and the studies have been carried out mainly on the segments (children and youth) with a high potential to improve their own literacy level. Although mostly quantitative methods were used, qualitative and mixed methods were also used. It has been understood that there is variation in other methodological features such as sample selection and sample size. Despite these developments, it has been concluded that advanced studies such as ethics, criticism and ideology, which are the subject of theoretical discussions, have not been carried out and that the number of studies is still low.

Geliş Tarihi:

02.06.2022

Kabul Tarihi:

12.09.2022

Yayın Tarihi:

27.10.2022

Anahtar Kelimeler:

Dijitalleşme
Dijital okuryazarlık
Literatür

Keywords:

Digitalization
Digital literacy
Literature

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1124953>.

Atıf/Cite as: Özkaya, Y. & Erat, V. (2022). Türkiye’de dijital okuryazarlık çalışmaları: Literatüre dayalı nitel bir araştırma. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, Dijitalleşme Özel Sayısı*. 240-256..

Giriş

Dijital 2022 (Küresel Genel Bakış) verilerine göre mevcut 7.9 milyar olan dünya nüfusunun 5.31 milyarı (%67.1) cep telefonu, 4,95 milyarı (%62.4) internet ve 4.62 milyarı (%58.4) aktif sosyal medya kullanıcısıdır. İnternet kullanıcı sayısı son on yılda neredeyse iki kat, sosyal medya kullanıcı sayısı ise üç kattan daha fazla artmıştır. Son bir yılda internet kullanıcı sayısına 192 milyon kişi; sosyal medya kullanıcı sayısına ise 424 milyon kişi eklenmiştir. İnsanlar ortalama 6 saat 58 dakikalarını internette harcamaktadırlar (We Are Social, 2022). Bu ve benzeri veriler dijitalleşmenin 21. yüzyılda kapsamlı bir şekilde insanların günlük yaşamını derinden etkilediğini gösteren önemli kanıtlar sunmaktadır. Hala devam eden bu etkinin giderek artacağı öngörülebilir. OECD'nin (2021), 2021 yılındaki verilerine göre, kendisine üye olan ülkelerdeki bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı noktasında en düşük oran %73'tür. Bu ülkelerin bazılarında 55-74 yaş arasındaki insanların bilgi iletişim teknolojilerini kullanma oranı görece düşük olsa da (Meksika %43.4, Türkiye %48.5) ülkelerin tamamında 16-24 olarak tanımlanan genç nüfusun (TÜİK, 2020) bilgi iletişim teknolojilerini kullanma oranı %90'ın üzerindedir.

Dijital teknolojiler iş alanları ve süreçlerinde, eğitimde, sağlıkta, güvenlikte, diğer kamusal hizmetler ve kişisel alanda daha fazla kullanılmaktadır. Dijitalleşme temelinde yaşanan bu hızlı değişim, kimilerine göre radikal bir değişiklik kimilerine göre ise bir devrimdir. Dijital çağ, dijital dünya, dijital yaşam, dijital gezegen gibi içinde bulunduğumuz zamanı isimlendiren birçok kavram bu bakış açısı ile geliştirilmiş ve “dijital” kelimesi temel bir Google aramasında görülebileceği üzere öğrenme, tasarım, vatandaşlık, cüzdân, üniversite, okul, sanat vb. birçok kavramı niteleyen önemli bir sıfat haline gelmiştir. Bu nedenle geleneksel olarak oturmuş ve genel kabul gören birçok kavram yeniden tartışmaya açılmıştır. Okuryazarlık kavramı da bunlardan biridir. Dijital teknolojileri ve interneti kullanarak içeriklere ulaşma, bunları değerlendirme, kullanabilme, paylaşma, eleştirme ve oluşturma yeteneği olarak tanımlanabilecek dijital okuryazarlık, sadece okuma ve yazma yeteneğine dayanan geleneksel okuryazarlıktan farklıdır. Sürekli gelişen ve yaşam pratiklerinin her tarafında gittikçe görünür hale gelen dijitalleşme, dijital okuryazarlığı da dinamik bir süreç haline getirmekte ve yaşam boyu öğrenmeye konu etmektedir.

Ülkelerin ekonomilerinin gittikçe dijitalleşmeye dayanması ve dijital teknolojilerin kişisel kullanımın bir parçası haline gelmesi hem bireysel hem de toplumsal olarak dijital okuryazarlığı önemli kılmaktadır. Türkiye’de de dijital okuryazarlığın önemi son yıllarda giderek daha çok kavranmış ve çalışmalara daha fazla konu olmuştur. Bu çalışmada Türkiye’de dijital okuryazarlığa ilişkin gelişen literatürün analiz edilmesi hedeflenmiştir. Çalışma dört ana bölüm olarak tasarlanmıştır. Birinci bölümde dijitalleşmenin kavramsal çerçevesi ortaya konacak, kapsam ve önemi açıklanacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde dijital okuryazarlığın anlamı, önemi ve teorik açıdan ele alınış biçimine değinilecektir. Üçüncü bölümde Türkiye’nin dijitalleşme düzeyi küresel endeksler çerçevesinde ana hatlarıyla ele alınacak ve son bölümde literatüre dayalı olarak yapılan içerik analizinin bulgularına yer verilecektir.

Dijitalleşme: Tanımı-Kapsamı-Önemi

Dijitalleşmenin tanımlanması açısından literatürde, muhtemelen kavramın anlaşılmasının zor olması nedeniyle, belirsizlik söz konusudur (Srai & Lorentz, 2019: 79). Bilgi edinimini kolaylaştıran dijitalleşme olgusu (Lee, Falahat, & Sia, 201: 29), yalın biçimiyle TDK (2022) tarafından “sayısal” ve “verilerin ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Birinci tanım kavramın kökeni ile ilgilidir. Latince “digitus”, özellikle işaret parmağına atfen “parmak” sözcüğünü karşılayan bir kavramdır. İngilizceye “digit” olarak geçen kavram yüzyıllar boyunca “1 ile 10 arasındaki rakamlar” için kullanılmıştır (Graves, 2012; EtimolojiTürkçe, 2022). Oxford sözlüğünde dijital kavramı, “bir ve sıfır sayılarından oluşan bir dizi olarak bilgi alma ve gönderme sistemi” şeklinde tanımlanmıştır. Aynı sözlükte dijitalleşme için ise “verileri bilgisayar tarafından okunabilen bir forma dönüştürme” tanımı yapılmıştır (Oxford University, 2022). Sözlük Türkçede olduğu gibi dijitalleşme (digitalization) ile sayısallaştırma (digitization) arasında bir ayrıma gitmemiştir. Oxford sözlüğünde geçen tanım aslında sayısallaştırmanın tanımıdır. Ancak her ne kadar birbiri ile yakından ilişkili olsa da literatürde sıklıkla birbirinin yerine kullanılan sayısallaştırma ile dijitalleşme kavramları arasında ayırım yapmanın analitik bir değeri vardır (Brennen & Kreiss, 2016).

Sayısallaştırma analog sinyalleri dijital bir forma ve nihayetinde ikili sayılara dönüştürmenin teknik sürecidir ve ilk bilgisayarların başlangıcından bu yana bilgisayar bilimcileri tarafından öne sürülen temel fikirdir. Dijital teknolojilere vurgu yapan sayısallaştırma (Legner, vd., 2017: 301), maddi ve sembolik boyutlu bir süreçtir. Analog sinyallerinin 1 ve 0’lar ile temsil edilen bitlere dönüştürülmesi sembolik olarak sayısallaştırmadır.

Sayıllaştırma aracılığı ile farklı şekillerde ifade edilebilen bilgiler üretilmesi mümkündür. Sayıllaştırılmış bilgi herhangi bir transistör setinde temsil edilebildiği gibi, alfanümerik metin, grafik, hareketsiz ve hareketli resimler ile sesler gibi tüm veri biçimleri sayıllaştırılabilir. Bu süreçte sinyaller küçük parçalara ayrılarak 1 ve 0 dizileri şeklinde kodlanır. Anılan işlem hemen hemen tüm bilgilere uygulanabilir. Dijitalleşme terimi ise çeşitli sosyoteknik fenomenleri ve teknolojilerin birey, örgüt ve toplum düzeyinde benimsenip kullanılması süreçlerini tanımlamak için ortaya çıkmıştır. Terimin bilgisayarlaşma ile birlikte bugünkü anlamda ilk kullanımı, North American Review'da yayınlanan 1971 tarihli "Humanities and Computers: A Personal View" isimli makalede ortaya çıkmıştır. Robert Wachal (1971), bilgisayar destekli beşeri bilimler araştırmalarına yönelik itirazları ve potansiyelleri göz önünde bulundurarak "toplumun dijitalleşmesinin" sosyal sonuçlarını tartışmıştır. Bu tarihten sonra dijitalleşme sosyal hayatın birçok farklı alanında izi sürülen bir kavram haline gelmiştir. (Brennen & Kreiss, 2016). Bu nedenle bilim insanları dijitalleşme için bazen birbirinden farklı bazen de birbirini tamamlayan tanımlar ya da nitelemeler geliştirmişlerdir. Dijitalleşme, dijital iletişim ve medya altyapılarının sosyal hayatın birçok alanında etkili olması üzerinden tanımlanmaktadır. Basit bir ifadeyle dijitalleşme, dijital teknolojilerin kullanımı olarak tanımlanmaktadır. Nesnelerin interneti, bulut ve hızla gelişen mobil teknoloji (Bozbolat & Seyhan, 2020: 120), sosyal medya, katmanlı üretim, sanal (artırılmış) gerçeklik, bilişsel teknoloji dijital teknolojinin örneklerindedir (Srai & Lorentz, 2019: 79). Yapay zeka, nesnelerin interneti ve Dördüncü Sanayi devrimi gibi bir dizi dijital teknoloji, kavram ve trendi kapsayan dijitalleşme, bilgi iletişim teknolojilerinin büyüyen uygulamasıdır (Morley, Widdicks, & Hazas, 2018: 128). Bir başka tanıma göre dijitalleşme ile daha önce dijital olmayan olgu veya ilişkiler tarafından aracılık edilen sosyo-teknik yapıların dijitalleştirilmiş olgu ve ilişkilerin aracılık ettiği yapılara dönüştürülmesi kastedilmektedir. Bu yönüyle dijitalleştirme, çeşitli analog bilgi türlerini sayısal formatta (yani "sayıllaştırma") kodlayan basit teknik bir sürecin ötesine geçerek yeni sosyo-teknik yapıların organize edilmesini içerir (Yoo, vd., 2010: 6).

Ürün ve hizmetlerin dijitalleşmesiyle insanlar ve nesnelere arasındaki mesafeler kısalmaktadır. Dijitalleşme hareket kabiliyetini arttırmakta ve ağ etkilerini belirleyici hale getirmektedir. Tüketiciler veya işletmeler açısından bireysel müşteri ihtiyaçlarının karşılanmasına izin verecek ölçüde belirli verilerin kullanılmasına izin vermektedir. Yenilik, yatırım ve yeni iş ve iş alanlarının oluşturulması için geniş fırsatlar sunmaktadır. Bu nedenle dijitalleşmenin ileriye dönük olarak sürdürülebilir büyümenin ana itici güçlerinden biri olacağı belirtilmektedir (Devereux & Vella, 2018). Dijitalleşme insan yaşamını çevreleyen ve günlük hayatı etkileyen her şeyi derinden etkilemiştir (Jovanović, Dlačić, & Okanović, 2018: 905). Daha şimdiden dünyanın dört bir tarafında insanlar bilgisayarlar, tabletler ve akıllı telefonlar aracılığıyla birbirine bağlıdır. Önümüzdeki yıllarda bunlara birbirine bağlı milyarlarca sensör, verici, kamera ve diğer kablosuz iletişim cihazları ve nesnelere ekleneceği öngörülmektedir (VSNU, 2016: 4). Dijitalleşmenin artması ile birlikte kavram birçok toplumsal olguyu niteleyen -dijital sağlık, dijital eğitim, dijital göç, dijital vatandaşlık, dijital sanat vb. kullanımlara konu olan- bir sıfat haline gelmiştir. Dijital teknolojilerin evlerden iş yerlerine, siyasetten yönetime, eğitimden eğlenceye varıncaya kadar çeşitli alanlara entegre edilmesinden hareketle birçok yazar toplumun/yaşamın gittikçe dijitalleştiğini ve artık dijital bir toplumda/dünyada/gezegende yaşadığımızı iddia etmektedir (Lupton, 2015; Dufva & Dufva, 2019). "dijital çağ" kavramı, teknolojinin biçimlendirdiği yeni toplum formunu tanımlayan süper endüstriyel toplum (Toffler, 1971), post-endüstriyel çağ (Bell, 1976), teknokratik çağ gibi kavramların yanında yer edinmiştir.

Yeni dönemi teknoloji kavramı ile doğrudan ilişkilendirmeden açıklayan yaklaşımlar da gelişen teknolojiyi değişimin önemli bir nedeni olarak görmüşlerdir. Dijital değişimin kapitalizme getirdiği varoluşsal tehdidi tartışan "post-kapitalizm" (Mason, 2015) ve bilgi ve teknolojide meydana gelen değişimden yola çıkarak ortaya atılan "kapitalist ötesi toplum" (Drucker, 1993) kavramları bunlardan bazılarıdır. Anılan kavramlaştırma kümesinde yer alan, literatürde daha fazla sahiplenilen ve çokça tartışılan "postmodernizm" de bunlardan biridir. Postmodernizmin en önemli teorisyenlerinden biri olan Lyotard'a (2013) göre, teknolojik dönüşüm bilginin edinimi, kullanılması, hazırlanması, standartlaşması ve ucuzlamasına yol açmıştır. Bilişimin gittikçe hegemonyasını kurması, bilgidен sayıllacak söylemlere ilişkin yeni bir kurallar bütününe zemin hazırlamıştır. Lyotard, ileri toplumalarda bilginin bu durumunu postmodern durum olarak açıklamıştır. Yine postmodern teorinin önemli düşünürlerinden biri olarak kabul edilen Baudrillard'a göre; yeni teknoloji, elektronik medya ve enformasyon biçimleri insanların geçmişle olan bağlarını tahrip etmekte ve bunlar tarafından üretilen simülasyonları hakikiden daha hakiki göstermektedir (Baudrillard, 2011: 10, 12; Baudrillard, 2013: 149; Gottdiener, 2005: 69-71). Postmodern kavramını benimsen ya da benimsemesini kullanan veya tartışan diğer yazarlar açısından da teknolojinin dijitalleşme lehinde gelişmesi açıklayıcı bir nedendir. Diğer bir ifade ile

yaşadığımız dönemi isimlendirme girişimlerinin neredeyse tamamında dijitalleşme önemli bir etken olarak kabul edilmektedir.

Dijital Okuryazarlık: Tanım ve Tartışmalar

Konu ile ilgili ilk çalışmalardan biri olan “Dijital Okuryazarlık” kitabını kaleme aldığı dönemi internet çağı olarak niteleyen Paul Gilster’a göre (1997) dijital okuryazarlık, bilgisayarlar ve özellikle internet aracılığıyla sunulduğu zaman farklı kaynaklardan gelen çoklu formatlardaki bilgilerin anlaşılıp kullanılmasını sağlayan yetenektir. Glister’in eseri, konu ile ilgili kapsamlı bir çalışma olmasına rağmen hala terim tartışmalıdır (Belshaw, 2011). Dijitalleşme gibi dijital okuryazarlığın da gelişmekte olan bir kavram olması tartışmaların başlıca nedenlerinden biridir (Rusmanayanti, 2021). Ancak bu yaklaşımların birçoğu çatışmadan ziyade birbiriyle örtüşmektedir (Gillen & Barton, 2010: 4). Tanımlamalar dijital metinlerin yeni ortaya çıkan okuryazarlık üzerinde oynadığı rol üzerinden yapılmaktadır. Geleneksel okuryazarlık tanımının dar olduğu ve dijital okuryazarlık becerisini içerecek şekilde genişletilmesi gerektiği anılan tartışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır (Neumann, Finger, & Neumann, 2017: 479). Aritmetik ve sözlü de dahil olmak üzere geleneksel okuma yazma kavramı, dijitalleşme ile birlikte dijital bilgiye etkin, verimli ve etik bir şekilde erişmek için ihtiyaç duyulan beceri, bilgi ve tutumlar dizisini ifade edecek şekilde genişlemiştir (Julien, 2017). Diğer bir ifade ile geleneksel okuryazarlık becerisi üzerinden tanımlanan dijital okuryazarlık, insanlara dijital teknolojinin nasıl işlediğine ve onu nasıl daha etkin bir şekilde kullanacaklarına dair bir anlayış sağlamaktadır (Nicholson, 2017).

Bulger vd. (2014: 1567), dijital okuryazarlığı çevrimiçi kaynakları kullanarak okuma ve yazma becerisi olarak tanımlamış ve dijital okuryazarlığın ilgili kaynakları seçme, bilgileri tutarlı bir mesaj halinde sentezleme ve mesajı hedef kitleyle iletme becerisini içerdiğini ifade etmiştir. Lankshear ve Knobel (2008: 2-3), dijital okuryazarlığın literatürde başvurulan kavramsal ve standartlaştırılmış operasyonel tanımlarını ayırmaktadır. Onlara göre kavramsal tanımlar, genel bir fikir veya ideal olarak ifade edilen dijital okuryazarlık görüşlerini sunmaktadır. Dijital bilginin çoklu ortam niteliğini vurgulayan kavramsal tanımlarda dijital okuryazar olmak, kelimelerin sözdizimsel inceliklerinin yanı sıra karmaşık görüntüleri ve sesleri deşifre etme becerisini içermektedir. Dijital okuryazar insanlar bir ortamdan diğerine geçerken hızlıdır, ne tür ifadelerin ne tür bilgilere uyduğunu bilirler ve kendi bilgilerini, izleyicilerinin en kolay anlayacakları bir ortamda sunma konusunda beceri kazanırlar. Bu ideale göre, dijital okuryazarlık, kullandığımız ortamı, sunduğumuz bilgi türüyle ve onu sunduğumuz izleyiciyle eşleştirmemizi sağlar. Standartlaştırılmış operasyonel tanımlar ise belirli görevlerin, performansların, becerilerin gösterimi açısından dijital okuryazar olmanın ne anlama geldiğini operasyonelleştirir ve bunları genel kabul için bir standart olarak iletir. Bu durumda dijital okuryazarlık bir kişinin bilgisayar ve internet ile gerçekleştirmesi gereken işlev ve işlemlerin listelerinden oluşur (Rantala, 2010: 124).

Lankshear ve Knobel (2008) literatüre dayalı olarak yapmış oldukları ayırıma dijital okuryazarlığın sosyokültürel yaklaşımı şeklinde üçüncü bir kategori eklemiştir. Öğrencileri eğitimin merkezine taşıyan eğitim uygulamalarının geliştirilmesine yardımcı olabilmesi ve katıldıkları topluluklarda öğrenme ve bilgi oluşturma konusunda sorumluluk almalarını sağlamak amacıyla geliştirmiş oldukları sosyokültürel yaklaşım, ortak etkileşim ve iletişim yollarına vurgu yapmakta ve okuryazarlığı sosyal bağlamlarda gelişen ve belirli bir topluluğa özgü bir şey olarak görmektedir. Bu bağlamda sosyokültürel teori, bilgi uygulamaları da dahil olmak üzere, tüm insan uygulamalarının temelinde sosyal olduğunu ve belirli bir bağlam ve etkinlik ortamıyla ilişkili olduğunu varsaymaktadır.

List (2019), sosyokültürel yaklaşımı da dahil ettiği üç dijital okuryazarlık kavramından/gelişiminden söz etmektedir. Bunlardan ilki dijital yerlilerin teknoloji kullanımında daha yetenekli olduğu iddiasına dayanmaktadır. İkincisi, beceri temelli bir bakış açısına sahiptir. Bu tür tanımlamalarda işlevsellik söz konusudur. Sonuncusu dijital okuryazarlığın beceri temelli anlayışlarından uzaklaşarak, dijital okuryazarlığa, bireylerin dijital topluluklarda anlamlı işlevi olarak daha bütünsel ve bağlamsal olarak bakan sosyokültürel yaklaşımdır. Dijital yerliler ile kastedilen bilgisayarların, video oyunlarının ve internetin dijital dilini anadil olarak kullanan insanlardır. Dijital yerliler kavramını ortaya atan Prensky (2001: 1) çalışmasında; dijital yerlilerin beyinlerinin, büyürken aldıkları dijital girdilerin bir sonucu olarak fiziksel olarak farklı olabileceğini öne sürmüştü ve dijital oyunlar aracılığıyla öğrenmenin iyi bir yol olduğunu savunmuştur. Ancak kavramın ortaya atılmasından sonra yapılan bazı çalışmalarda dijital yerliler olarak kabul edilen öğrencilerin, teknolojiye erken ve uzun süreli maruz kalmalarına rağmen eleştirel internet kullanımı için gerekli becerilerden yoksun kaldıkları saptanmıştır. Beceri

temelli bakış açısına öncülük eden çalışma yukarıda bahsedilen Glister'in kitabıdır. Burada farklı okuryazarlık türleri (görsel okuryazarlık, bilgi okuryazarlığı, sosyo-duygusal okuryazarlık vb.) vardır ve her birisi de beceriye dayanmaktadır. Bu becerilerin neler olduğu konusunda birçok çalışma yapılmıştır. Temel beceriler teknik boyut, bilgi yönetimi, iletişim, işbirliği, kurgulayabilmeyi; eleştirel düşünme ve problem çözme; bağlamsal beceriler ise etik farkındalığı, kültürel farkındalığı, esnekliği, öz yönetimi ve yaşam boyu öğrenmeyi içermektedir. List'e göre (2019: 150-153), beceri temelli dijital okuryazarlık teorileri, dijital yaşamı anlama açısından yetersizdir. O'na göre üçüncü bakış açısı olan sosyokültürel yaklaşım dijital okuryazarlığı geliştirme konusunda daha merkezi bir konumdadır. Öğrenciler, dijital okuryazarlığı internette dijital topluluklara giriş yaparak değil, okullarının ve sınıflarının sosyal bağlamı içine yerleştirerek geliştirmektedirler. Burada esas olan çevrimiçi olmak değil sosyal öğrenme ortamlarının mevcudiyetidir. Diğer bir ifade ile sosyokültürel yaklaşımda, okulda oluşturulan sosyal öğrenme sisteminde örneğin bir araştırma makalesi için gerekli olan veri tabanları gibi araçların kullanımının öğretilmesi ve bu etkileşimin tekrarlanarak dijital okuryazarlığın geliştirilmesi söz konudur.

Akademik açıdan oldukça tartışmalı olan dijital okuryazarlığı tanımlama sorunu, dijital okuryazarlığı geliştirmeye çalışan ve bir politika konusu haline getiren kurumlar açısından söz konusu değildir. UNESCO (2018: 7), dijital okuryazarlığın; insanların istihdam, girişimcilik ve insana yakışır işler için dijital teknolojiler aracılığıyla güvenli ve uygun bir şekilde bilgiye erişme, yönetme, anlama, entegre etme, iletişim kurma, değerlendirme ve oluşturma yeteneği olarak tanımlamakta ve bilgisayar okuryazarlığı, bilgi iletişim teknolojileri okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı olarak adlandırılan yetkinlikleri içerdiğini belirtmektedir. Avrupa Komisyonu dijital okuryazarlığın; hızla tasarlama, yenilikçilik ve girişimcilik için bir ön koşul olduğunu ve dijital okuryazarlık olmadan vatandaşların topluma yeterince katılamayacaklarını ve 21. yüzyılda yaşamak için gerekli bilgi ve becerilere tam olarak sahip olmayacaklarını belirtmektedir (European Commission, 2003: 3). DigEuLit Projesi'nde dijital okuryazarlık; "bireylerin dijital kaynakları tanımlamak, erişmek, yönetmek, entegre etmek, değerlendirmek, analiz etmek ve sentezlemek, yeni bilgiler ve medya ifadeleri oluşturmak ve başkalarıyla iletişim kurmak için dijital araçları ve olanakları uygun şekilde kullanma farkındalığı, tutumu ve yeteneği" olarak tanımlamıştır (Martin & Grudzieck, 2006: 255). Bu tanımlarda dijital okuryazarlık faydacı değeri üzerinden tanımlanmıştır (Smith & Wargo, 2018: 38).

Amerikan Kütüphaneler Birliği'nin Dijital Okuryazarlık Görev Birimine göre, dijital okuryazar bir kişi (Fulton & McGuinness, 2016: 9-10):

- (i) Çok çeşitli formatlarda dijital bilgileri bulmak, anlamak, değerlendirmek, oluşturmak ve iletmek için gerekli becerilere (teknik ve bilişsel) sahiptir,
- (ii) Bilgiyi almak, sonuçları yorumlamak ve bu bilgilerin kalitesini değerlendirmek için çeşitli teknolojileri uygun ve etkili bir şekilde kullanabilir,
- (iii) Teknoloji, yaşam boyu öğrenme, kişisel mahremiyet ve bilgi yönetimi arasındaki ilişkiyi anlar,
- (iv) Akranlar, meslektaşlar, aile ve bazen de genel halkla iletişim kurmak ve işbirliği yapmak için bu becerileri ve uygun teknolojiyi kullanır,
- (v) Bu becerileri sivil topluma aktif olarak katılmak ve bilgili ve ilgili bir topluluğa katkıda bulunmak için kullanır.

Sonuç olarak -dijital bilgi ve iletişim biçimlerinin baskın olduğu bir çağda- işyerleri, üretim ve uygulama alanlarının giderek daha fazla bilgi odaklı olacak şekilde dönüştüğü; iş yerlerinin ağ bağlantılı teknolojileri modellediği, öğrenmenin teknolojiye giderek daha fazla dayandığı ve teknoloji tarafından yeniden tanımlandığı bir dönemde eğitimde ve ötesinde gelişmek için gereken yetenekler dijital okuryazarlık olarak tanımlanmaktadır (Littlejohn, Beetham, & McGill, 2012).

Ana Hatlarıyla Türkiye'de Dijital Okuryazarlık

TÜİK'in (2022) Bilgi Toplumu İstatistiklerinde yer alan verilere göre, dijitalleşmenin göstergelerinden biri olan hanelerde bilgisayar kullanım oranı 2018'de %59,6'dır. 2004'ten 2018 yılına kadar bu oran her yıl düzenli olarak artmıştır. İnternet kullanım oranı 2021 yılı itibarıyla %82,6'dır. Hanelerde internet erişimi ise %92,0 olarak tespit edilmiştir. Girişimlerde bilişim teknolojilerinin kullanımında da düzenli bir artış söz konusudur. Bilgisayar kullanımı 2019 yılına ait olan son tespitle %96,7'dir. İnternet erişimi 95,3 (2021) ve web sitesi sahipliği 49,4'tür. TÜBİSAD (2021) tarafından yayımlanan 2021 yılına ait Dijital Dönüşüm Endeksi çalışmasında 2019-2021 arası

değerlendirmede genel olarak skorun arttığı görülmektedir. Ekosistem bileşeni 2,87'den 3,09'a; yeterlilik bileşeni 3,19'dan 3,37'ye; kullanım bileşeni 2,88'den 3,36'ya ve dönüşüm bileşeni 2,81'den 3,14'e yükselmiştir. Cep telefonu aboneliği, bireysel internet kullanımı, hanelerin bilgisayar sahipliği ve internet erişimi, sabit ve mobil genişbant üyeliği, sosyal ağ kullanımı ve insanların sağlık, eğitim ve finans gibi hizmet alımında bilgi iletişim teknolojilerini kullanma oranı her yıl artmıştır. İş dünyasında da benzer bir eğilim yaşanmıştır. Dijitalleşen toplum göstergelerinden e-devlet hizmetinin kullanımı 3,47'den 4,03'e; eğitimde bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı 2,78'den 3,58'e ve e-devlet hizmet kalitesi 3,38'den 3,92'ye yükselmiştir. Diğer bir ifade ile bireysel, iş dünyası ve kamu kullanımında genel bir artış olmuş ve ekonomi ile toplum her geçen yıl biraz daha dijitalleşmiştir.

Küresel göstergeler de bu gelişimi doğrular niteliktedir. Göstergelerin detaylı bir şekilde yer aldığı Küresel Rekabet Raporu'nda (2019), Türkiye bilgi iletişim teknolojilerine adaptasyon konusunda 141 ülke arasından 69'uncu sırada yer almıştır. Bu alandaki genel skoru 58'dir. Bilgi iletişim teknolojilerine adaptasyon boyutunun beş farklı göstergesi bulunmaktadır. (i) Mobil hücresel telefon aboneliklerinde Türkiye'nin skoru 81.1 ve sıralaması 105; (ii) mobil genişbant aboneliklerinde skoru hesaplanamamış, sıralaması 72; (iii) sabit genişbant internet aboneliklerinde skoru 32.6; sıralaması 59; (iv) fiber internet aboneliklerinde skoru hesaplanamamış, sıralaması 71 ve (v) yetişkin nüfusun internet kullanım skoru 71, sıralaması ise 64 olarak saptanmıştır. Hesaplanamayanlar dışındaki diğer göstergelerde önceki yıllara göre iyileşme yaşanmıştır. Bu alandaki en yüksek skor 92.8 ile Kore'ye aittir (Schwab, 2019: 564).

Dijitalleşme ile ilgili bir diğer önemli endeks Dijital Hazırlık Endeksi'dir (Digital Readiness Index). Endekste yer alan ve Tablo 1'de ifadelendirilen 2019 verilerine göre (CISCO, 2019), endeks kapsamındaki 141 ülkenin ortalama skoru 11.90'dır. Endeks 7 boyut üzerinden ülkeleri değerlendirmektedir. Bu boyutlar şu şekildedir: (i) Nüfusun hayatta kalması ve gelişmesi için temel ihtiyaçlar, (ii) Yenilik ve teknolojiye yapılan kamu ve özel yatırım, (iii) İş sürekliliğini desteklemek için ihtiyaç duyulan temel altyapı ve politikaların belirlediği iş yapma kolaylığı, (iv) Dijital yeniliği desteklemek (inşa etmek ve sürdürmek) için vasıflı beşeri sermaye, (v) Bir topluluk içinde yeniliği teşvik eden başlangıç ortamı, (vi) Dijital ürün ve hizmetlere olan talebi gösteren teknolojik adaptasyon ve (vii) Dijital faaliyetleri ve tüketicilerin kullandığı dijital teknolojileri mümkün kılmak için mevcut olan teknolojik altyapı. Tablo 1'de yer alan ifadelerle göre, Türkiye yalnızca temel ihtiyaçlar ve teknolojik adaptasyon konularında ortalamanın altında kalmıştır. Ancak temel ihtiyaçlar alanında 51'inci sırayı elde etmiştir. Türkiye'nin en iyi sıralamaya sahip olduğu alan iş yapma kolaylığı (45) ve kamu özel yatırımları (46) alanıdır. Beşeri sermaye (79) ve teknoloji adaptasyonu (72) alanları ise en düşük sıralamaya sahip olduğu alanlardır (Tablo 1).

Tablo 1. Dijital Hazırlık Endeksinde Türkiye (141 Ülke)

Göstergeler	Dünya ortalaması	Türkiye'nin ortalaması	Türkiye'nin sıralaması
Temel İhtiyaçlar	3.03	3.66	51
Kamu ve Özel Yatırım	1.31	1.37	46
İş Yapma Kolaylığı	2.44	2.67	45
Beşeri Sermaye	2.40	2.45	79
Başlangıç Ortamı	0.45	0.32	72
Teknolojik Adaptasyon	1.04	1.01	76
Teknolojik Altyapı	1.17	1.40	54
GENEL ORTALAMA	11.90	12.88	59

Not. Veriler CISCO (2019) sayfasından derlenerek Mayıs 2022'de elde edilmiştir.

Bu gelişmelere rağmen Türkiye dijital rekabetçilik konusunda geride kalmıştır. 64 ülkenin değerlendirildiği Dünya Dijital Rekabetçilik Sıralaması'nın (World Digital Competitiveness Ranking) 2021 verilerine göre, Türkiye'nin "bilgi" alanında sıralaması 44'ten 48'e; "teknoloji" alanında 49'dan 52'ye ve "geleceği okuma" alanında 34'ten 41'e gerilemiştir. "Bilgi" alanında yer alan ve dijitalleşme ile doğrudan ilişkisi olan alt göstergelerden "dijital teknoloji becerileri"nde sıralaması 39'dur. Bu alanda en iyi gösterge 13. sıra ile "yayın yolu ile Ar-Ge

verimliliği”ndedir. Teknoloji alanında yer alan teknoloji geliştirme ve uygulama alanında 47. sıradadır. “İletişim teknolojileri” göstergesinde 49, en iyi skora sahip olduğu “mobil genişbant aboneliği”nde 4. sıradadır. “İnternet kullanıcıları”nda 44; “kablosuz genişbant”ta 55 ve internet bant genişliği hızında 59’uncu sıradadır. “Geleceği okuma” alanında yer alan göstergelerden “e-katılım” alanında 22; “internet perakendeciliği”nde 41, “tablet bulundurma”da 44, “akıllı telefon kullanma”da 38, “küreselleşmeye yönelik tutum”da 40 ve “e-devlet”te 46. sıradadır. Genel olarak “bilgi iletişim teknolojilerine entegrasyon” konusunda 47. sırada yer almaktadır (IMD, 2021: 164-165). Türkiye’de dijitalleşme konusunda yaşanan gelişmeler her ne kadar içsel bir değerlendirme ile önemli adımlar olsa da küresel alanda yeterli seviyede değildir.

Tablo 2. Dünya Dijital Rekabetçilik Endeksine Göre Türkiye’nin Sıralaması (64 Ülke)

Genel ve Faktörler	2017	2018	2019	2020	2021
Bilgi	52	52	52	44	48
Teknoloji	60	59	60	56	57
Geleceği Okuma	49	45	48	42	52

Not. Veriler IMD (2021) sayfasından derlenerek Mayıs 2022’de elde edilmiştir.

Türkiye’de Dijital Okuryazarlık Literatürünün Analizi: Yöntem ve Bulgular

Yöntem

Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 2016-2022 yılları arasında “Dijital Okuryazarlık” konusunu ele alan lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) tez çalışmaları ve aynı konulu makalelerdeki araştırma eğilimlerini belirlemektir. Araştırmanın kapsamını belirlerken Yükseköğretim Kurulu (YÖK)’nun Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olan tezler ve yine ulusal veri tabanı olan TR Dizin’de yer alan makaleler incelenmiştir. Araştırma kapsamında 35 tez ve 34 adet makale olmak üzere toplam 69 çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırma bulguları, konusu doğrudan “dijital okuryazarlık” olan çalışmalardan oluşmaktadır.

Bu bağlamda araştırmanın kapsamı, Türkiye’de “dijital okuryazarlık” konusunda 2016-2022 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık durumda olan lisansüstü tez çalışmaları ve TR Dizin’de yer alan araştırma makaleleri oluşturmaktadır.

Çalışmaların seçilmesinde şu ölçütler kullanılmıştır:

- Lisansüstü tez ve makalelerin araştırma konusu, “dijital okuryazarlık” ile ilişkili olmalıdır.
- Lisansüstü tezler, 2016-2022 yılları arasında YÖK’ün Ulusal Tez Merkezi’nde yayınlanmış ve erişime açık olmalıdır.
- TR Dizin’de yer alan makalelerin konusu doğrudan “dijital okuryazarlık” ile ilişkili olmalıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Dijital okuryazarlık konusunda 2016-2022 yılları arasında yayınlanmış lisansüstü tezlerin ve makalelerin mevcut durumunun çeşitli değişkenler çerçevesinde incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi desenlerinden tek bir konu, olay ya da durumun detaylı bir şekilde incelenmesi olarak tanımlanan (Kuzu, 2013: 38) durum çalışması benimsenmiştir. Ayrıca, araştırma sürecinde elde edilen veriler öncelikle özetleme ve yorumlamayı içeren betimsel analize tabi tutulmuştur. Buradan elde edilen veriler üzerinden çalışmaların içerik analizi yapılmıştır. Derinlemesine analiz ihtiyacı olmayan verilerin işlenmesinde betimsel analiz kullanılırken, elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini içerik analizi sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 89).

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında yer alan 69 çalışmanın her biri Maxqda Analytics Pro 2022 nitel veri analizi programı kullanılarak betimleme ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Buna göre her bir çalışma; yayın türü, yazıldıkları yıl, araştırma konusu, veri toplama tekniği, araştırma yöntemi, örneklem büyüklüğü, örnekleme yöntemi olmak üzere yedi kategori altında incelenmiştir.

Çalışmanın Kelime Bulutu

Dijital okuryazarlık konusundaki çalışmaların kelime bulutu Şekil 1 ve Şekil 2’de gösterilmiştir. Dijital okuryazarlık konusunda yapılan 69 çalışmada yer alan 62.885 sözcük analiz edilmiş ve şekil 1 ve 2’de görüldüğü üzere kelime bulutu çıkarılmıştır. Buna göre en sık kullanılan kelimeler daha büyük boyut ile gösterilmiştir. Frekans değerlerine bakıldığında 5000 ve daha fazla sayıda kullanılan kelimeler sırasıyla dijital (21013), okuryazarlık (11667), bilgi (5559) ve eğitimidir (5131). Aşağıda araştırma konusu olan tez ve makalelerin ayrı ayrı kelime bulutu çıkarılmıştır. Makale ve Tezler ayrı ayrı değerlendirildiğinde dijital, okuryazarlık, eğitim, sosyal, medya, internet, öğretmen, öğrenci kelimelerinin daha sık kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 1. Dijital Okuryazarlık Konusunda Yapılan Tezlerin Kelime Bulutu

Şekil 2. Dijital Okuryazarlık Konusunda Yapılan Makalelerin Kelime Bulutu

Verilerin Analizi

Kodların belirlenmesi için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. Dijital okuryazarlık ile ilgili ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan bilimsel çalışmalar incelenmiş ve çalışmanın altyapısı oluşturulmuştur. Kodların bazıları analiz öncesi bazıları ise kodlama sırasında belirlenmiştir. Sonraki adımda dijital okuryazarlık kavramı üzerinden nitel veri analizi uygulanmış ve içerik analizi ile kodlamalar yapılmıştır. Son olarak, ortaya çıkan kategoriler doğrultusunda makale ve tez verilerinin sunulmasında grafik ve tablolardan yararlanılmıştır. Nitel veri analizi ile çalışma, lisansüstü tezler ve makaleler üzerinden aşağıdaki tema ve kodlara göre yapılmıştır.

Tablo 3. Dünya Dijital Rekabetçilik Endeksine Göre Türkiye'nin Sıralaması (64 Ülke)

Araştırma yöntemi	Frekans	Veri Toplama Tekniği	Frekans	Çalışmaların Yapıldığı Yıllar	Frekans
Karma Yöntem	2	Doküman Analizi	6	2022	5
Nicel	46	Mülakat	12	2021	22
Nitel	19	Anket	35	2020	15
Örnekleme Yöntemi		Ölçek	43	2019	18
Kartopu Örnekleme	1	Literatür Taraması	5	2018	5
Kasti (kararsal) Örnekleme	2	Rubrik Geliştirme	1	2017	3
Amaçsal Örnekleme	10	Gözlem	3	2016	1
Küme Örnekleme	2	Odak Grup	1	Örneklem Büyüklüğü	
Maksimum Çeşitlilik Örnekleme	1	Araştırma Konusu		1-100	13
Uygun Örnekleme	6	Gençlere Yönelik Araştırmalar	31	101-200	7
Kolay Ulaşılabilir Örnekleme	7	Yetişkinlere Yönelik Araştırmalar	22	201-300	13
Kolayda Örnekleme	3	Genel Araştırmalar	13	301-400	9
Seçkisiz Örnekleme	7	Çocuklara Yönelik Araştırmalar	7	401-500	7
Basit Tesadüfi (rastgele) Yöntem	8	Araştırmacılar		501 ve üzeri	14
Belirtilmemiş / Örneklem yok	18	Erkek	50	Belirtilmemiş / Örneklem yok	5
		Kadın	47		

Not. Veriler yazarlar tarafından elde edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, betimleme ve içerik analizi ile dijital okuryazarlık konusunu araştıran 35 lisansüstü tez ve 34 makalenin incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Dijital okuryazarlık konusu üzerine yapılmış olan 69 çalışmanın yayın türü, yazıldıkları yıl, araştırma konusu, veri toplama tekniği, araştırma yöntemi, örneklem büyüklüğü, örnekleme yöntemi aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

Çalışmaların Türüne Göre Dağılımları

Dijital okuryazarlık konusunu araştıran tez ve makalelerin yayınlanma türüne göre dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir. Tablo 4 incelendiğinde, 2016 -2022 yılları arasında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının 31 adedinin yüksek lisans düzeyinde, 4 adedinin ise doktora düzeyinde olduğu görülmektedir. Aynı yıllarda konusu doğrudan “dijital okuryazarlık” ile ilişkili olan 34 adet makale yayınlanmıştır.

Tablo 4. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Lisansüstü Tez ve Makalelerin Sayısal Dağılımı

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Yüksek Lisans Tezi	31	44,93	44,93
Doktora Tezi	4	5,80	5,80
Makale	34	49,28	49,28
Kodlanmış Belgeler	69	100,00	100,00

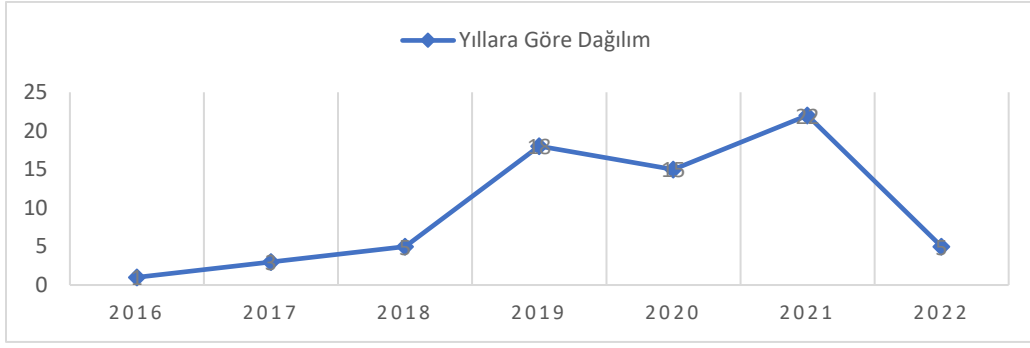
Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Dijital okuryazarlık konusunda yapılmış olan 35 tez ve 34 makale çalışmasının yazıldıkları yıllara göre dağılımı Tablo 5'te ve Grafik 1'de gösterilmiştir.

Tablo 5. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yapıldıkları Yıl	Tezler	Makaleler	Toplam
2016		1	1
2017	1	2	3
2018	3	2	5
2019	9	9	18
2020	6	9	15
2021	11	11	22
2022	5		5
TOPLAM	35	34	69

Tablo 5'e göre 2022, 2018 yıllarında yapılan araştırmalar çoğunlukla tezler; 2020, 2017, 2016 yıllarında yapılan araştırmalar ise çoğunlukla makalelerdir. Tablo 5 ve Grafik 1'de görüldüğü üzere, 2016 yılından günümüze, dijital okuryazarlık konusuna olan ilgi artış göstermiştir. 2016 yılında “dijital okuryazarlık” ifadesinin geçtiği yalnızca bir makale çalışması vardır. 2017 yılından önce herhangi bir tezde bu ifade kullanılmamıştır. Bu ifadenin başlıkta yer aldığı 2017 yılında 3, 2018 yılında 5, 2019 yılında 18, 2020 yılında 15 ve 2021 yılında 22 adet çalışma yapılmıştır. 2022 yılında yapılan çalışmaların bir önceki yıla göre az olmasının sebebi araştırmamızın 2022 yılının ilk çeyreğinde yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Verilerin elde edildiği Ulusal Tez Arşivi ve TRDizin'de 2016 yılından önce örneklem seçiminde belirlenen kriterlere uygun çalışmaya rastlanmamıştır.

Grafik 1. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

Çalışmaların Konusuna Göre Dağılımı

Dijital okuryazarlık çalışmalarının konusuna göre dağılımı Tablo 6’da gösterilmiştir. Çalışmada okul öncesi, ilkokul ve ortaokul (ilköğretim) düzeyindeki öğrencilere yönelik araştırmalar “Çocuklara Yönelik Araştırmalar”; lise ve üniversite düzeyinde yapılan araştırmalar “Gençlere Yönelik Araştırmalar”; üniversite mezunu, öğretmen ve velilere yönelik araştırmalar ise “Yetişkinlere Yönelik Araştırmalar”; bu çalışmaların dışında kalan -çocukları, gençleri ve yetişkinleri hedef almayan- çalışmalar, “Genel Araştırmalar” olarak kodlanmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde dijital okuryazarlık konusunda yapılan tez ve makalelerin konularının çoğunluğunun (31) gençlere yönelik araştırmalar olduğu görülmektedir. Ardından sırasıyla yetişkinlere yönelik araştırmalar (22), genel araştırmalar (13) ve çocuklara yönelik araştırmalar (7) gelmektedir.

Tablo 6. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Araştırma Konusunun Türüne Göre Dağılımı

	Tezler	Makaleler	Toplam
Gençlere Yönelik Araştırmalar	18	13	31
Yetişkinlere Yönelik Araştırmalar	13	9	22
Genel Araştırmalar	4	9	13
Çocuklara Yönelik Araştırmalar	1	6	7
TOPLAM	36	37	73

Tablo incelendiğinde yukarıdaki bilgilere ek olarak gençlere yönelik araştırmalar, yetişkinlere yönelik araştırmalar çoğunlukla tezler; genel araştırmalar ve çocuklara yönelik araştırmalar ise çoğunlukla makalelerdir.

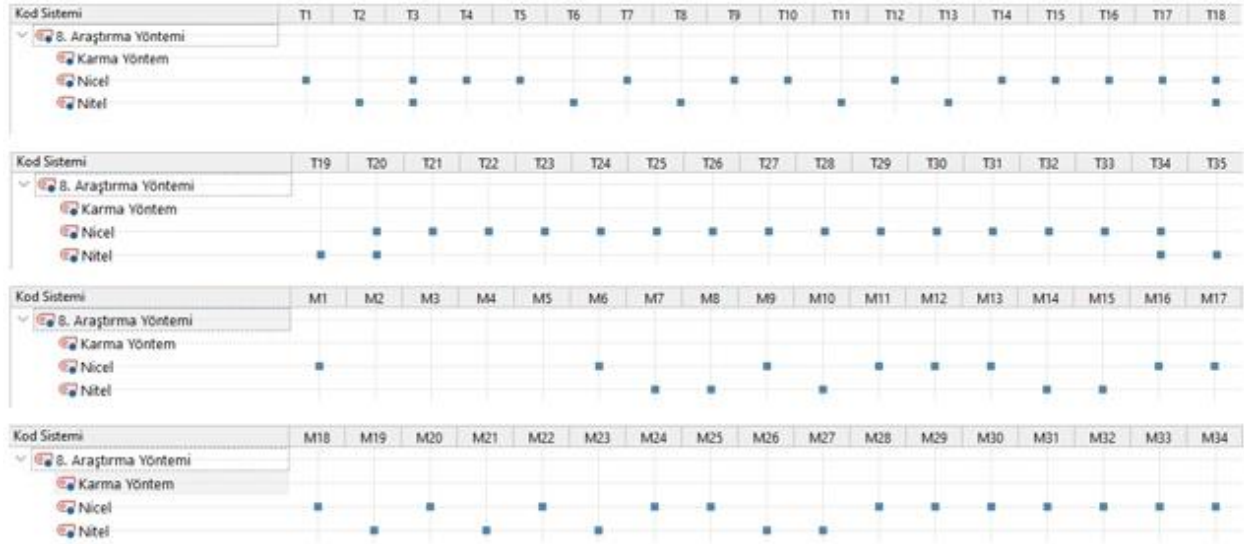
Çalışmaların Araştırma Yöntemine Göre Dağılımı

Dijital okuryazarlık konusundaki çalışmaların araştırma yaklaşımlarına göre dağılımı, Tablo 7’de gösterilmiştir. Tablo 7’ye göre; dijital okuryazarlık konusunda yazılan tez ve makalelerin sadece dördünde karma yöntem kullanılmıştır. Öte yandan 48 çalışmada nicel yöntem kullanılırken, 21 çalışmada nitel araştırma yapıldığı görülmektedir. Ayrıca 65 çalışmanın aksine 4 çalışmada herhangi bir araştırma yöntemine yer verilmemiştir.

Tablo 7. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Araştırma Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

	Belgeler	Yüzde	Yüzde (geçerli)
Karma Yöntem	4	5,8	6,2
Nicel	48	69,60	73,80
Nitel	21	30,40	32,30
Kodlanmış Belgeler	65	94,20	100,00

Çalışmada lisanüstü tezler T1'den T35'e kadar, makaleler ise M1'den M34'e kadar kodlanmıştır. Grafik 2 incelendiğinde T3, T18, T20 ve T34'te hem nicel hem nitel yöntem kullanılmıştır. M2, M3, M4 ve M5'te

Grafik 2. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Araştırma Yaklaşımlarına Göre Dağılımı

Çalışmaların Veri Toplama Teknik ve Araçlarına Göre Dağılımı

Dijital okuryazarlık konusundaki çalışmaların veri toplama teknik ve araçlarına göre dağılımı Tablo 8'de gösterilmiştir. Tablo 8 incelendiğinde, araştırma konusu çalışmalarda toplamda 8 farklı veri toplama aracı kullanıldığı görülmektedir. İncelenen çalışmalarda birden çok veri toplama aracının kullanıldığını özellikle belirtmek gerekir. En sık kullanılan veri toplama tekniğinin sırasıyla ölçek (43), anket (35), mülakat (12), doküman analizi (6), literatür taraması (5), gözlem (3), odak grup (1) olduğu görülmektedir. Bir çalışmada ölçek geliştirme söz konusudur. Çalışmalarda veri toplama aracı olarak ölçeklerle birlikte “kişisel bilgi formu anketleri” nin de yer aldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle kişisel bilgi formları da “anket” olarak kodlanmış ve tabloya eklenmiştir.

Tablo 8. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Veri Toplama Tekniğinin Türüne Göre Dağılımı

	Tezler	Makaleler	Toplam
Ölçek	28	15	43
Anket	23	12	35
Mülakat	5	7	12
Doküman Analizi	4	2	6
Literatür Taraması	-	5	5
Gözlem	2	1	3
Ölçek Geliştirme	28	15	43
Odak Grup	1	-	1
TOPLAM	63	43	106

Tablo 8 incelendiğinde doküman analizi, anketi ölçek, gözlem tekniklerine sahip çalışmalar çoğunlukla tezler; mülakat, literatür taraması, rubrik geliştirme tekniklerine sahip olan çalışmalar çoğunlukla makalelerdir.

Dijital okuryazarlık konusunda yapılan tez ve makale çalışmaları incelendiğinde 43 adet ölçek kodlaması yapılmıştır. Çalışmalarda kullanılan ölçekler;

- Dijital Okuryazarlık Ölçeği
- Dijital Okuryazarlık Değerlendirme Ölçeği
- Dijital Okuryazarlık Ölçeği Ve Web Ortamında Bilgi Arama ve Yorumlama Ölçeği
- Dijital Okuryazarlık Öz Yeterlik Ölçeği
- Dijital Muhasebe Okuryazarlığı Ölçeğidir.

Çalışmalarda veri toplama aracı olarak ölçeklerle birlikte “kişisel bilgi formu anketleri” nin de yer aldığı tespit edilmiştir. Bu nedenle kişisel bilgi formları da “anket” olarak kodlanmış ve tabloya eklenmiştir.

Çalışmaların Örnekleme Yöntemine Göre Dağılımı

Dijital okuryazarlık konusundaki çalışmaların örnekleme yöntemine göre dağılımı Tablo 9’da gösterilmiştir. Tablo 9 incelendiğinde, dijital okuryazarlık konusundaki tez ve makalelerde 11 örnekleme yöntemi kullanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda en çok amaçsal ve basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunların dışında kolay ulaşılabilir örnekleme (7), seçkisiz örnekleme (7), uygun örnekleme (6), kolayda örnekleme (3), kasti (kararsal) örnekleme (2), küme örnekleme (2), kartopu örnekleme (1) kullanılmıştır. Ayrıca aynı çalışmada birden fazla örnekleme yöntemine de yer verildiği tespit edilmiştir. Öte yandan 18 çalışmada ya bir örnekleme yöntemi belirtilmemiş ya da bir örnekleme yöntemi kullanılmamıştır.

Tablo 9. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Örnekleme Yönteminin Türüne Göre Dağılımı

	Tezler	Makaleler	Toplam
Amaçsal Örnekleme	5	5	10
Basit Tesadüfi (rastgele) Yöntem	3	5	8
Kolay Ulaşılabilir Örnekleme	2	5	7
Seçkisiz Örnekleme	6	1	7
Uygun Örnekleme	3	3	6
Kolayda Örnekleme	2	1	3
Kasti (kararsal) Örnekleme	-	2	2
Küme Örnekleme	2	-	2
Kartopu Örnekleme	-	1	1
Maksimum Çeşitlilik Örnekleme	1	-	1
Belirtilmemiş / Örnekleme yok	8	10	18
TOPLAM	32	33	65

Tablo incelendiğinde küme örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme, kolayda örnekleme, seçkisiz örnekleme sahip çalışmalar tezler; kartopu örnekleme, kasti (kararsal) örnekleme, kolay ulaşılabilir örnekleme, basit tesadüfi (rastgele) yöntem, belirtilmemiş/örneklem yok olan çalışmalar çoğunlukla makalelerdir.

Çalışmaların Örnekleme Büyüklüğüne Göre Dağılımı

Dijital okuryazarlık konusundaki çalışmaların örnekleme büyüklüğüne göre dağılımı Tablo 10’da gösterilmiştir. Tablo 10 incelendiğinde, dijital okuryazarlık ile ilgili tez ve makale çalışmalarında örnekleme büyüklüğünü en çoktan aza doğru sırasıyla 501 ve üzeri, 1-100 ve 201- 300, 301-400, 101-200 ve 401-500 örnekleme oluşturduğu görülmektedir. 5 çalışmada ise bir örnekleme belirtilmemiş ya da bir örnekleme yer verilmemiştir.

Tablo 10. Dijital Okuryazarlık Konusundaki Çalışmaların Örneklem Büyüklüğünün Türüne Göre Dağılımı

	Tezler	Makaleler	Toplam
1-100	5	8	13
101-200	3	4	7
201-300	6	7	13
301-400	5	4	9
401-500	4	3	7
501 ve üzeri	10	4	14
Belirtilmemiş /Örneklem yok	5	-	5
TOPLAM	38	30	68

Çalışmaların Kelime Bulutu

Dijital okuryazarlık konusundaki çalışmaların kelime bulutu Şekil 1’de gösterilmiştir. Dijital okuryazarlık konusunda yapılan 69 çalışmada yer alan 62.885 sözcük analiz edilmiş ve şekil 1’de görüldüğü üzere kelime bulutu çıkarılmıştır. Buna göre en sık kullanılan kelimeler şekilde daha büyük gösterilmiştir. Frekans değerlerine bakıldığında 5000 ve daha fazla sayıda kullanılan kelimeler sırasıyla dijital (21013), okuryazarlık (11667), bilgi (5559) ve eğitimidir (5131).

Sonuç

Dijitalleşme bireylerin, toplumların ve devletlerin göz ardı edemeyecekleri bir hızla insan yaşamına dahil olmakta ve birçok konu ve alanda belirleyici bir faktör haline gelmektedir. İnsanlar arasındaki bağları, iş alanlarındaki süreçleri ve devletler açısından kamusal hizmetlerin sunulma biçimi gibi birçok olguda geleneksel pratikleri değiştirmeye başlayan ve etkisi her geçen gün artan dijitalleşmeyle birlikte gelişmeye devam eden olgulardan biri de dijitalleşmeye adaptasyonu sağlamada önemli bir faktör olarak görülen dijital okuryazarlıktır. Dünyada dijital okuryazarlığın gelişimini ölçen birçok çalışma vardır. Türkiye’de de bu konuda yapılan çalışmaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu çalışma ile Türkiye’de “dijital okuryazarlık” konusu üzerine yapılmış çalışmaların araştırma eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede öncelikle literatür taramasına dayalı olarak dijitalleşme ve dijital okuryazarlık kavramları incelenmiştir. Ardından Türkiye’nin dijital okuryazarlık düzeyi ulusal ve uluslararası kurumların verilerine dayanılarak ortaya konulmuştur. Çalışmanın yöntem ve bulgular kısmında YÖK Tez Merkezinde erişime açık olan 31 yüksek lisans tezi, 4 doktora tezi ile TR Dizin’de yer alan 34 makale incelenmiştir. Dijital okuryazarlık konusunda ilk çalışmaların 2016 yılında yapıldığı görülmüştür. Anılan veri tabanlarında 2016 yılından önce başlığında “dijital okuryazarlık” olan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmaların yapıldığı 2016-2022 yılları arası bu çalışmanın doğal sınırlılığı olmuştur. Örneklem dahil edilen çalışmalar Maxqda Analytics Pro 2022 nitel veri analizi programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Yıllara göre yapılan çalışmaların 2020 yılı hariç artış gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların yarısına yakınının gençlerdeki okuryazarlık oranını anlamaya yönelik olduğu görülmüştür. Bununla birlikte yetişkinler ve çocukların da dijital okuryazarlık düzeyini saptamayı hedefleyen çalışmalar yapılmıştır. Herhangi bir grup dışında çeşitli meslek mensuplarını, dijital okuryazarlıkta ölçek geliştirmeyi, dijital okuryazarlıkla ilişkili ders kitaplarının doküman analizi gibi araştırmaları içeren çalışmalar da vardır. Çalışmalarda nicel yöntemler nitel yöntemlere nazaran daha fazla kullanılmış ve çok az sayıda karma yöntemi içeren çalışmalar yapılmıştır. Sadece dört çalışmada herhangi bir yöntemin kullanıldığı bilgisine yer verilmemiştir. Veri toplama tekniği olarak sırası ile anket ve mülakatların ağırlıklı olduğu görülmüştür. Bununla birlikte doküman analizi, literatür taraması ve gözlem gibi tekniklere başvuranlar da vardır. Örneklem seçiminde amaçsal, basit tesadüfi, kolay ulaşılabilir, seçkisiz ve uygun örneklemeler daha fazla kullanılmıştır. Benimsenen yönteme göre örneklem büyüklükleri değişmekle birlikte çalışmaların gerektirdiği örneklem büyüklükleri seçilmiştir. Son olarak çalışmaların tamamında en fazla kullanılan kavramlar sırası ile “dijital”, “okuryazarlık”, “bilgi” ve “eğitim” olmuştur.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de dijital okuryazarlık literatürünün her geçen gün geliştiği, çalışmaların okuryazarlık düzeyinin geliştirme potansiyeli yüksek kesimler üzerinden gerçekleştirilmekle birlikte diğer grupların ihmal edilmediği, yöntemsel açıdan etkili çalışmaların yapıldığı anlaşılmıştır. Bu gelişmelere rağmen teorik tartışmalara konu olan etik, eleştiri, ideoloji gibi ileri seviye çalışmaların yapılmadığı ve sayısal olarak çalışmaların henüz az olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Baudrillard, J. (2011). *Çaresiz stratejiler*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Baudrillard, J. (2013). *Tüketim toplumu*. Ayrıntı Yayınları.
- Bell, D. (1976). *The Cultural contradictions of capitalism*. Basic Books.
- Belshaw, D. A. (2011). What is ‘digital literacy’? Durham: Durham University.
- Bozpolat, C. & Seyhan, H. (2020), Mobil Ödeme Teknolojisi Kabulünün Teknoloji Kabul Modeli ile İncelenmesi: Ampirik Bir Araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10, 119-145.
- Brennen, S., & Kreiss, D. (2016). Digitalization. *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy*. içinde John Wiley and Sons. doi:10.1002/9781118766804.wbiec111
- Bulger, M. E., Mayer, R. E., & Metzger, M. J. (2014). Knowledge and processes that predict proficiency in digital literacy. *Read Writ*, 27(9), 1567-1583.
- CISCO. (2019). *Cisco digital readiness index*. 05 30, 2022 tarihinde cisco: <https://www.cisco.com/c/en/us/about/csr/research-resources/digital-readiness.html> adresinden alındı
- Devereux, M., & Vella, J. (2018). Implications of digitalization for international corporate tax. *Intertax*, 46(6-7), 550-559.
- Drucker, P. F. (1993). *Kapitalist Ötesi Toplum*. İstanbul: İnkılap Kitabevi .
- Dufva, T., & Dufva, M. (2019). Grasping the future of the digital society. *Futures*, 107, 17-28. doi:<https://doi.org/10.1016/j.futures.2018.11.001>
- EtimolojiTürkçe. (2022). *Etimoloji Türkçe*. 05 14, 2022 tarihinde <https://www.etimolojiturkce.com>
- European Commission. (2003). *e-learning better elearning for Europe*. European Commission.
- Fulton, C., & McGuinness, C. (2016). *Digital detectives*. Chandos Publishing.
- Gillen, J., & Barton, D. (2010). *Digital literacies*. London Know.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. John Wiley & Sons Inc.
- Gottdiener, M. (2005). *Postmodern göstergeler*. İmge Kitabevi.
- Graves, M. (2012, 09 01). Architecture and the lost art of drawing. (T. N. Times, Dü.) N.J., Princeton, USA. <https://www.nytimes.com/2012/09/02/opinion/sunday/architecture-and-the-lost-art-of-drawing.html>
- IMD. (2021). *The IMD world competitiveness ranking 2021*. The IMD World Competitiveness Center.
- Jovanović, M., Dlačić, J., & Okanović, M. (2018). Digitalization and society’s sustainable development – Measures and implications. *Zb. rad. Ekon. fak. Rij*, 36(2), 905-928. doi:<https://doi.org/10.18045/zbefri.2018.2.905>
- Julien, H. (2017). Digital literacy in theory and practice. d. b. khosrow-pour, *Encyclopedia of Information Science and Technology* içinde (ss. 22-32). IGI Global.
- Kuzu, A. (2013). Evren ve örneklem. A. A. Kurt (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (ss. 19-46). Anadolu Üniversitesi.
- Lankshear, C., & Knobel, M. (2008). Introduction Digital literacies-concepts, policies and practices. C. Lankshear, & M. Knobel *Digital literacies: Concepts, Policies and Practices* içinde (ss. 1-16). Peter Lang.
- Lee, Y.-Y., Falahat, M., & Sia, B.-K. (2019). Impact of digitalization on the speed of internationalization. *International Business Research*, 12(4), 1-11. doi:10.5539/ibr.v12n4p1
- Legner, C., Eymann, T., Hess, T., Matt, C., Böhm, T., Drews, P., . . . Ahlemann, N. U. (2017). Digitalization: Opportunity and challenge for the business and information systems engineering community. *Business & Information Systems Engineering*, 59(4), 301–308. doi:10.1007/s12599-017-0484-2

- List, A. (2019). Defining digital literacy development: an examination of preservice teachers' beliefs. *Computers & Education*, (138), 146-158.
- Littlejohn, A., Beetham, H., & McGill, L. (2012). Learning at the digital frontier: a review of digital literacies in theory and practice. *Journal of Computer Assisted Learning*, 28(6), 547-556.
- Lupton, D. (2015). *Digital society*. London: Routledge.
- Lyotard, J. F. (2013). *Postmodern durum*. Bilgesu Yayıncılık.
- Martin, A., & Grudzieck, J. (2006). DigEuLit: Concepts and tools for digital literacy development. *DigEuLit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development*, 5(4), 249-267.
- Mason, P. (2015). *Kapitalizm sonrası*. Yordam Kitap.
- Morley, J., Widdicks, K., & Hazas, M. (2018). Digitalisation, energy and data demand: the impact of internet traffic on overall and peak electricity consumption. *Energy Res. Soc. Sci.*, 38(1), 128-137. doi:10.1016/j.erss.2018.01.018
- Neumann, M. M., Finger, G., & Neumann, D. L. (2017). A conceptual framework for emergent digital literacy. *Early Childhood Education Journal*, (45), 471-479. doi:DOI 10.1007/s10643-016-0792-z
- Nicholson, K. (2017). *Innovation in Public Libraries*. Cambridge: Chandos Publishing.
- OECD. (2021). *Broadband portal*. 05 29, 2022 tarihinde <https://www.oecd.org/digital/broadband/broadband-statistics/>
- Oxford University. (2022). *Oxford learners dictionaries*. 05 14, 2022 tarihinde <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 2: Do They Really Think Differently? *On the Horizon*, 9(6), 1-5.
- Rantala, L. (2010). Digital literacies as school practices. A. Lloyd, & S. Talja *Practising Information Literacy* içinde (ss. 121-141). Center for Information Studies.
- Rusmanayanti, A. (2021). The use of the audiobook as part of digital literacy in EFL context: an analysis of Indonesian students' perception. *Contemporary Crossroads: Studies in English Applied Linguistics* içinde (ss. 43-43). at Eötvös Loránd University.
- Schwab, K. (2019). *The global competitiveness report 2019*. World Economic Forum.
- Smith, A., & Wargo, J. (2018). Experiencing electracy. K. A. Mills, A. Stornaiuolo, A. Smith, & J. Z. Pandya *Handbook of Writing, Literacies, and Education in Digital Cultures* içinde (s. 37-49). Taylor & Francis.
- Srai, J. S., & Lorentz, H. (2019). Developing design principles for the digitalisation of purchasing and supply. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 25(1), 78-98. doi:10.1016/j.pursup.2018.07.001
- TDK. (2022). *Güncel Türkçe sözlük*. 05 12, 2022 tarihinde Türk Dil Kurumu: <https://sozluk.gov.tr/>
- Toffler, A. (1971). *Future shock*. Bantam Books.
- TÜBİSAD. (2021). *Türkiye'nin dijital dönüşüm endeksi 2021*. Bilişim Sanayicileri Derneği. 05 30, 2022 tarihinde <https://www.tubisad.org.tr/tr/images/pdf/tubisad-2021-dde-raporu.pdf>
- TÜİK (2020). *İstatistiklerle gençlik*. 02 08, 2022 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242>
- TÜİK. (2022). *İstatistik veri portalı*. 05 30, 2022 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=bilgi-teknolojileri-ve-bilgi-toplumu-102&dil=1>
- UNESCO. (2018). *A global framework of reference on digital literacy skills for indicator*. UNESCO Institute for Statistics.
- VSNU. (2016). *The digital society*. Lange Houtstraat: VSNU.
- Wachal, R. (1971). Humanities and computers: A personal view. *The North American Review*, 256(1), 30-33.
- We Are Social. (2022). *Digital 2022*. 05 30, 2022 tarihinde we are social: <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yoo, Y., Lyytinen, K., Boland, R., Berente, N., Gaskin, J., Schutz, D., & Srinivasan, N. (2010). *The next wave of digital innovation: opportunities and challenges: a report on the research workshop 'digital challenges in innovation research'*. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.16221>

EXTENDED SUMMARY

The use of digital technologies in business areas and processes, education, health, security, other public services, and personal areas is increasing day by day. This rapid change based on digitalization is a “radical” change for some and a “revolution” for others. Many concepts that name the time we live in, such as the digital age, digital world, digital life, and digital planet, have been developed with this perspective. The word “digital” has become a critical adjective describing many concepts such as learning, design, citizenship, wallet, university, school, and art, as seen in a basic Google search. In other words, traditional practices have begun to change in many cases, such as ties between people, processes in business areas, and the way states provide public services. One of the phenomena that continues to develop with digitalization, the impact of which is increasing day by day, is digital literacy, which is seen as an essential factor in ensuring adaptation to digitalization. Digital literacy, which can be defined as the ability to access, evaluate, use, share, criticize and create content using digital technologies and the internet, is different from “traditional literacy based only on the ability to read and write.” Digitalization is constantly evolving and is becoming more and more visible in all aspects of life practices.

Along with it, digital literacy becomes a dynamic process and becomes the subject of lifelong learning. The fact that countries’ economies are increasingly based on digitalization and digital technologies have become a part of personal use makes digital literacy essential both individually and socially. In Turkey, the importance of digital literacy has been increasingly understood in recent years and has been the subject of more studies. This study it is aimed to analyze the developing literature on digital literacy in Turkey. The study is designed into four main sections. In the first chapter, the conceptual framework of digitalization is presented, and its scope and importance are explained. In the second part of the study, the meaning and importance of digital literacy and how it is handled theoretically are mentioned. In the third part, Turkey's level of digitalization is discussed in outline within the framework of national statistics and global indices. In the last part of the study, the content analysis findings based on the literature are given. In the method and findings part of the study, 31 master's theses and four doctoral theses were available at YÖK Thesis Center; 34 articles in TR Dizin were analyzed. Was seen that the first studies on digital literacy were made in 2016. In the databases above, no study was found with the phrase “digital literacy” in its title before 2016. For this reason, the period of 2016-2022, which the studies considered a limitation, was the natural limit of this study. The studies included in the sample were analyzed using the Maxqda Analytics Pro 2022 qualitative data analysis program.

It has been determined that the studies conducted over the years have increased except for 2020. It has been observed that almost half of the studies aim to understand the literacy rate of young people. In addition, studies aiming to determine the digital literacy level of adults and children have been carried out. Apart from any group, there are also studies involving various professionals, developing a scale in digital literacy, and document analysis of textbooks related to digital literacy. Survey methods were used more than qualitative methods in the studies, and there were very few mixed methods. Only four studies did not include the information that any method was used. It was observed that questionnaires and interviews were used more, respectively, as data collection techniques. However, some apply to techniques such as document analysis, literature review, and observation. In sample selection, purposive, simple random, easily accessible, random, and convenient samples were used more. Although the sample sizes vary according to the method adopted, the sample sizes required by the studies were selected. The most commonly used scale in studies is the “digital literacy scale.” However, various scales were used. Finally, the most used concepts in all of the studies were “digital”, “knowledge”, and “education”, respectively.

When evaluated in general, it has been understood that the digital literacy literature in Turkey is developing day by day; the studies are carried out on those with a high potential to improve the literacy level, but other groups are not neglected, and methodologically adequate studies are carried out. Despite these developments, it has been concluded that advanced studies such as ethics, criticism, and ideology, which are the subject of theoretical discussions, have not been carried out. The number of studies is still low.